

NOTA SOBRE UN TESTIMONI DE L'EDAT DEL BRONZE A PREMIÀ DE MAR (EL MARESME)

INTRODUCCIÓ.

En la nostra comarca la gran activitat constructiva, sobretot dels anys seixanta i de la segona meitat dels vuitanta, ha portat com a conseqüència la destrucció de nombrosos jaciments arqueològics. Si com en el cas que ens ocupa es tracta de possibles estacions prehistòriques, sovint sense estructures arquitectòniques visibles, aquesta destrucció pot produir-se sense que ni tan sols en tinguem cap noció. I no només les noves edificacions són culpables d'aquest fet, ja que cal tenir en compte també els seculars conreus del Maresme, que han remogut força terrenys.

La peça que estudiem a continuació es trobà prop dels carrers Pau Casals-Elisenda de Montcada de Premià de Mar cap als anys 1986-1987, a uns tres metres de fondària, com a conseqüència d'unes obres de fonamentació per a la construcció d'un xalet. Fou recollida pel Sr. Joan Calvís, de Premià de Dalt, el qual va fer-ne donació al Museu Municipal de Premià de Mar per al seu estudi, cosa que li volem agrair des d'aquestes ratlles.

ESTUDI.

Es tracta d'un fragment de paret de gran tenalla, probablement no gaire llunyà de la base, en ceràmica feta a mà. Presenta una pasta dura, lleugerament rugosa, amb nombrós i gran desgredant de quars i mica. El seu color és vermell totxo. En la cara externa és visible un cordó aplicat amb decoració de digitacions –molt erosionat, la qual cosa no permet moltes apreciacions– al qual va a unir-se un segon, que en principi és paral·lel al primer i després puja formant una «L» tombada. En aquest segon, encara que també desgastades pel rodament, s'aprecien molt millor les digitacions (vegeu dibuix). Les parets interna i externa presenten un allisat, no gaire detectable com a conseqüència de l'estat de la peça. Aquest rodament permet també de suposar a priori que el fragment pot haver vingut d'una zona situada més amunt, ja que cal tenir en compte que el carrer Elisenda de Montcada neix a la Riereta de Premià.

En síntesi es tracta de part d'una gran tenalla per guardar provisions i correspon a la forma XXXIX de Maluquer (Maluquer 1945-46, p. 163, fig. 14, núm. XXXIX). La cultura a la qual presumiblement pertany és l'hallstàtica, que cronològicament

s'emmarca entre els anys 1200-600 a.C., molt mal coneguda a la comarca, ja que les restes que de la seva fàcies hom ha pogut constatar són escasses i àdhuc en força ocasions –com en aquest cas– dubtoses (1).

Respecte al fragment que estudiem s'ha de dir que pot pertànyer en principi a dues categories culturals dins el Bronze Final-I Edat del Ferro: la primera és la corresponent a perduracions indígenes, hereves de l'Edat del Bronze, en unes corrents *urnenfelder*; la segona s'assimila a una aportació dels pobles *Hallstatt* continentals. Donada la tipologia dels cordons de la nostra peça –de secció trapezoïdal ben evident–, més la pròpia elaboració tècnica, ens fa inclinar-nos per la hipòtesi de la seva pertinença a una pervivència indígena (Maluquer 1945-46, pp. 144-145; Pericot 1967, pp. 186-189; Pericot i Maluquer 1969, p. 162), tot i el risc que comporta un sol fragment isolat en un estat de conservació pèssim, sense cap més dada que ens porti quelcom de llum al respecte.

De peces similars a l'aquí estudiada, datades igualment en el Bronze Final-I Edat del Ferro, n'hi ha amb relativa abundància en zones properes a nosaltres. Així, i a tall d'exemples, podem esmentar un fragment procedent del jaciment de la Vinya, a Santa Coloma de Gramenet (Ibàñez 1968, p. 191, làm. II, núm. 4), o les troballes de can Mora, a Badalona (Cuyàs 1966, p. 6, fotografia de l'esquerra; Guitart 1971, pp. 9-11, esp. fig. 7; AAVV 1977, p. 16). Més llunyanes geogràficament, però igualment vàlides, són les restes del jaciment del Racó de l'Hospital, a Montblanc (Solé 1981, p. 49, fotografia inferior dreta); la Moleta Rodona, a la Ribera d'Ebre (Genera 1982, p. 115, núm. 2; p. 119, núm. 15); la cova del Janet, a Tivissa (Vilaseca 1939 pp. 165-167, làms. VI-IX; Vilaseca 1973, vol. I, p. 243 i vol. II, làm. 116, núms. 3 i 4); les de la cova del Marcó, també a Tivissa (Vilaseca 1939, p. 173, làm. XVI, núm. 4; Vilaseca 1973, vol. I, p. 244); la peça exhumada en el Coll de les Forques, a Prades, molt similar morfològicament a la nostra (Vilaseca 1973, vol. I, p. 245 i vol. II, làm. 118, núm. 3) o els fragments documentats al jaciment de Costa d'Alou, a Solius (Pons 1984, p. 29).

Una qüestió que considerem important és la de la cronologia del fragment que estudiem. Lamentablement, aquest tipus de troballes isolades no n'ofereixen massa garanties, més si tenim en compte que no es tracta d'un vas *urnenfelder* clàssic sinó que sembla pertànyer a una tradició anterior, la qual cosa, fins i tot, ens fa no descartar *a priori* la possibilitat d'una pertinença a una fàcies cultural més antiga, problema aquest que malauradament hem de deixar només plantejat a l'espera de noves dades arqueològiques. De qualsevol manera, i donada la similitud del nostre fragment amb alguns dels paral·lels esmentats més amunt, tots ells datats en un context Bronze Final-I Edat del Ferro, ens inclinem a proposar també aquesta cronologia per a la peça documentada a Premià de Mar, veient-nos obligats a ser força prudents pel que fa a més especificacions donat l'estat actual dels nostres coneixements.

Un altre problema és tractar d'establir quin tipus d'hàbitat donà origen a una peça com la nostra. La veritat és que, amb les dades a la mà, només podem suposar.

En principi sabem que la vivenda en cova s'ha documentat clarament en aquesta època, com s'evidencià a Burriac (per exemple Ribas 1952, pp. 27-28; Ribas 1964, pp. 16-18, fig. 7) o a can Caimel, a Llavaneres (Ribas 1948, pp. 9-10), encara que la majoria d'autors admeten com a general un poblament més o menys dispers en la plana, dedicat fonamentalment a l'agricultura (Maluquer 1945-46, pp. 125 i 128-129; Arribas 1985, p. 224; Junyent 1978, p. 124; Rovira i Santacana 1980, pp. 48-52; Pons 1984, pp. 106, 184 i 248), potser de grups familiars de diverses cabanes establerts en les planes, tant en el Vallès com en el Maresme (Tarradell 1982, p. 167).

CONCLUSIONS.

Tot i l'escassa informació que aquesta peça ens aporta creiem important la seva troballa. Ja hem comentat més amunt que l'Edat del Bronze és molt mal coneguda al Maresme. A Premià –i aquí s'ha d'entendre Premià de Dalt i Premià de Mar– ni tan sols estava testimoniada. Així, doncs, ens trobàvem (i de fet la situació no ha variat gaire) amb un buit històric substancial que abarca un període cronològic aproximat de poc més de mil cinc-cents anys, és a dir, des de l'Eneolític fins al món ibèric (*circa* 2.200-500 a.C.) llevat de molt pocs testimonis, com ara el jaciment de can Bardina a Cabrera de Mar (Coll 1993, pp. 290-303). D'aquesta manera, i això és només una de les moltes qüestions que ens podem plantejar, no podem determinar ni per aproximació quins són els precedents immediats de la cultura ibèrica laietana, havent-nos de conformar amb allò més o menys comprovat per a altres zones geogràfiques, intentant d'adaptar-ho a les nostres característiques. D'aquesta manera, hom pot arribar a tenir la impressió que el món ibèric sorgeix sobtadament al Maresme, com un bolet, i ben segur que no hi ha res més lluny de la realitat històrica. No entendrem completament el món ibèric al Maresme si no tenim més o menys clara la seva filiació. I això, avui per avui, és encara lluny d'una solució satisfactòria: d'aquí la necessitat de conèixer el millor possible els períodes prehistòrics de la comarca, una tasca –creiem– que cada dia resulta més urgent, tal i com ja han apuntat alguns autors amb els quals estem plenament d'acord (Bassols 1993, pp. 9-16). El fragment que hem estudiat no és més que un petit granet de sorra en una, encara, *terra incògnita*.

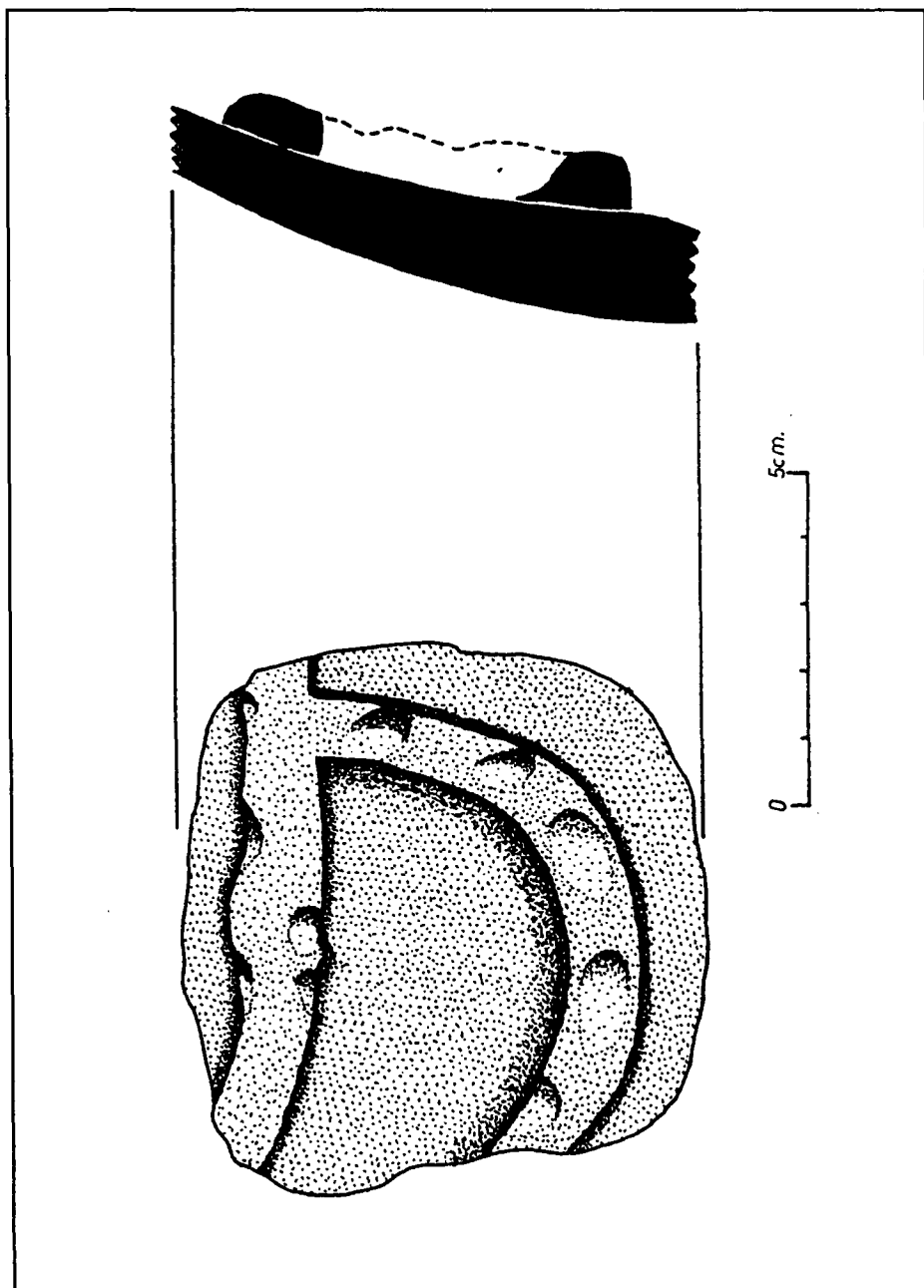
Ramon Coll Monteagudo
(AECC-Secció d'Arqueologia. Premià de Dalt)

NOTES.

- 1.- Ens cal a la comarca del Maresme un estudi global en profunditat de les diferents èpoques prehistòriques, sobretot del Bronze Final-I Edat del Ferro, ja que les dades actualment conegudes ens n'informen ben poc perquè corresponen majoritàriament a troballes casuals de fa anys (BASSOLS 1993, pp. 7-16). No n'hi ha prou amb realitzar de tant en tant petits resums que no tenen com a objectiu aprofundir en la problemàtica (per exemple COLL 1988, p. 238-239, amb bibliografia).

BIBLIOGRAFIA.

- AAVV. *Guia del Museu Municipal de Badalona*. Badalona, 1977.
- ARRIBAS, A. *Lecciones de Prehistoria* (8a. ed.). Barcelona, 1985.
- BASSOLS, I. «La problemàtica de la investigació prehistòrica al Maresme» a *IX Sessió d'Estudis Mataronins*. Museu-Arxiu de Santa Maria. Mataró, 1993.
- COLL, R. *El poblat ibèric de la Cadira del Bisbe (Premià de Dalt, el Maresme): història de la investigació i estat de la qüestió*. Premià de Mar, 1988.
- COLL, R. «Un jaciment prehistòric a Cabrera de Mar», apèndix C de *Cabrera de Mar. Castell de Sant Vicenç o de Burriac. Síntesi històrica*, de J.M. Modolell. Argentonà, 1993.
- GENERA, M. «Inventari arqueològic de la Ribera d'Ebre». *Fonaments*, 3. Barcelona, 1982.
- GUITART, J. «Algunas observaciones sobre los materiales de la Primera Edad del Hierro procedentes de la 'Bóvila de Can Mora' y depositados en el museo de Badalona». *Amistad*, 22. Badalona, 1971.
- IBÀÑEZ BERRUEZO, G. «Presència cèltica a Can Butinyà i als seus voltants». *Puig Castellar*, 8 (2a. època). Santa Coloma de Gramenet, 1968.
- JUNYENT, E. «L'aportació continental del Bronze Final». *Història de Catalunya*. Ed. Salvat. Barcelona, 1978.
- MALUQUER DE MOTES, J. «Las culturas hallstätticas en Cataluña». *Ampúrias*, VII-VIII. Barcelona, 1945-46.
- PERICOT, L. «España antigua. Prehistoria. Protohistoria. España romana». *Historia de España*, vol. I (3a. ed.). Institut Gallach. Barcelona, 1967.
- PERICOT, L.; MALUQUER DE MOTES, J. *La humanidad prehistórica*. Madrid, 1969.
- PONS i BRUN, E. *L'Empordà, de l'Edat del Bronze a l'Edat del Ferro. 1100-600 a.C.* Girona, 1984.
- RIBAS, M. «Una cova hallstättica a Sant Andreu de Llavaneres». *MVSEV*. Mataró, 1948.
- RIBAS, M. *El poblament d'Ilduro*. Barcelona, 1952.
- RIBAS, M. «El poblado ibérico de Ilduro». *Ex. Arq. Esp.*, 30. Madrid, 1964.
- ROVIRA, J.; SANTACANA, J. «Reflexiones sobre 'economía' prehistórica aplicada a los grupos culturales del Este peninsular: el modo doméstico de producción». *Informació Arqueològica*, 33-34. Barcelona, 1980.
- SOLÉ i MASERES, M. *Guia del Museu-Arxiu de Montblanc i comarca. Conca de Barberà*. Sant Sadurní d'Anoia, 1981.
- TARRADELL, M. *Les arrels de Catalunya*. (2a. ed.). Barcelona, 1982.
- VILASECA, S. «Dos cuevas prehistóricas de Tivisa (provincia de Tarragona)». *Ampúrias*, I. Barcelona, 1939.
- VILASECA, S. *Reus y su entorno en la Prehistoria*. 2 vols. Reus, 1973.



Fragment ceràmic atribuïble a l'Edat del Bronze, recollit a Premià de Mar.